

Julie Durant.

Een ware geschiedenis.

MOEDER EN DOCHTER ZIJN 'T NIET IN ALLES EENS.

VOOR niet veel meer dan honderd jaren zat Julie Durant te naaien in eene kamer, die weinig verschilde van zoo menige kamer, welke heden ten dage nog te zien is in een koopmanshuis te Nimes of elke andere stad in het Zuiden van Frankrijk. De meubelen in dat vertrek waren niet vele in getal, maar zij waren goed en stevig; men kon zien, dat ze niet nieuw waren, maar ook dat ze goed onderhouden werden. Alles had een frisch en zindelijk voorkomen. Julie, die aan een blauw lakensche jas zat te naaien, zag er nadenkend en zacht uit; toch droeg haar gelaat reeds de sporen van zorg en moeite, en in het zachte lied, waarmede zij haar werk begeleidde, was iets klagends. Het waren eenvoudige woorden, die zij zong; zij waren ontleend aan de oude Hugenootsche vertaling van den 23sten psalm en die wij in onze berijming aldus vermeld vinden:

De God des heils wil mij ten redder wezen,
 'k heb geen gebrek, 'k heb geen gevaar te vreezen.

Maar de diepe zucht, dien zij slaakte, nadat zij het vers had uitgezongen, scheen te bewijzen, dat haar harte nog niet gekomen was tot dien stillen vrede, waarvan hare lippen zoo lieflijk zongen. Eerlang legde zij den rok op zijde en vouwde ze netjes op; daarop nam zij uit eene doos in een hoek van de kamer ander werk en wel een zacht warm vest, waaraan zij begon te breien. Dit werk

scheen zij met veel meer zelfvoldoening te verrichten. Terwijl de naalden zich vlug heen en weder bewogen, hadden de gedachten vrijen loop en men kon 't haar aanzien, dat zij verwijlden bij iets of iemand ver van haar, en dat dit haar eenigszins treurig stemde.

Eene bejaarde en vermagerde vrouw trad vlug de kamer binnen, en, ziende, waaraan hare dochter bezig was, vroeg zij op eenigszins scherpen toon: »Hebt ge vaders jas af, Julie?»

»Ja, moeder, daar is zij. Ik heb ze versted, zoo goed als ik kon, maar zij is erg versleten en gehavend. Ze is waarlijk haast den tijd niet waard, dien ik eraan besteed heb.»

»Wat moeten wij doen? Hoe ziek vader vandaag ook schijnt te wezen, zoo is hij mogelijk morgen in staat om het bed te verlaten en in het zonnetje te zitten. Hij zal het waarschijnlijk beproeven; want de vrienden komen morgen na de vergadering zeker even aan om ons de preek te vertellen.»

Julie en hare ouders behoorden tot de vervolgte Protestanten of Hugenoten, die in dezen tijd nog onder den ban der wet stonden, maar in Nimes en omstreken nog zeer talrijk waren. Als er maar gelegenheid toe was, gingen zij, hoewel met gevaar van leven en vrijheid, ter »preke" of »vergadering", om God naar de inspraak van hun geweten aan te roepen.

»Dat zal vader goed doen," antwoordde Julie op meer opgeruimden toon. »Sedert hijzelf daar niet heen kan gaan, geeft niets hem meer genot, dan dat degenen, die onder de preek geweest zijn, hem er alles van vertellen.»

»Helaas, lieve, hij zal zelf wel nooit meer

onder de preek komen," zeide de vrouw met een zucht. »Neen, en hij zal ook nimmer een slag werk meer doen. Waartoe dient het, dat gij mij zegt, dat de jas oud en versleten is? Waar krijgen wij eene nieuwe van daan? Ja, en waar krijgen wij dagelijksch brood van daan voor hem, voor mij en voor uzelve? Zeg mij dat eens, als gij kunt."

»Moeder, de goede God zal voor ons zorgen."

»Dat is gemakkelijk gezegd," bromde de oude vrouw.

»Moeder, lieve moeder, wij moeten trachten ons vertrouwen op den Heere te stellen," ging het meisje op meer ernstigen toon voort, terwijl zij van haar breiwerk opkeek.

»Als we er maar een eind aan zagen!"

Er volgde een stilzwijgen, gedurende hetwelk de dochter ijverig voortbreide en de moeder zich met den soepketel bezighield, waarin zij een handvol kruiden wierp.

»Weër een mager soepje vandaag," sprak zij op een toon, die niet erg opgeruimd klonk. »Geen wonder dat uw vader ze moè wordt en ze niet kan eten."

Maar op dat oogenblik gebeurde er iets, dat het vertrouwen der dochter scheen te rechtvaardigen. Er werd een zacht geklop aan de deur gehoord en een meisje van negen of tien jaar, een aardig krulkopje, trad met een mandje in de hand de kamer binnen. »Goeden dag, madame Durant; goeden dag, Julie!" zeide zij. »Vader laat u groeten, madame Durant, en vader verzoekt mij u te zeggen, dat een klant van buiten hem een paar patrijzen gebracht heeft, en vader meent, dat monsieur, die ziek is, wel gaarn zou zien, dat van die vogels een soepje gekookt werd."

Moeder en dochter kusten het kind en dankten haar voor het welkome geschenk; maar de eerste deed dit met veel grooter vloed van woorden, ofschoon daarom niet hartelijker, dan de laatste. »Die mijnheer Corvart is toch maar een goede buur," zeide mère Durant, »hij vergeet zijne vrienden niet."

»Vader zegt, dat wij die van »de Religie" zijn, elkander altijd behooren te helpen," antwoordde

het meisje. »Bovendien, wij houden zoo innig veel van u, o zoo veel," voegde zij er bij, terwijl zij op Julie's knie sprong en hare armen om Julie's hals sloeg.

Die liefkozing werd door Julie hartelijk beantwoord, maar vooraf droeg zij zorg haar kostbaar breiwerk tegen alle nadeel te vrijwaren.

»En vader zegt, dat hijzelf morgen avond aan monsieur uw vader alles van de preek zal komen vertellen," ging het kleine meisje voort, »ik wilde met vader er heengaan, maar hij zeide, dat het te ver voor mij was. Gaat gij er heen, Julie?"

»Neen lieve, ik kan niet," zeide Julie op nog al treurigen toon.

»Mag ik dan, zoolang mijn vader weg is, bij u komen en blijven? O zeg, dat ik mag! Ik zal goed oppassen, Julie, lieve Julie, sta mij toe, dat ik kome."

»Ik denk, dat uw vader het niet gaarne zou zien, liefje," antwoordde Julie met eenige verlegenheid.

»O, gij weet het niet — maar ik weet het wel," zeide het kind haar hoofd schuddende met een voorkomen van groote wijsheid. »Vader zou het wel gaarne zien. Gij zoudt mij geschiedenisjes vertellen, en ik zou ze aan vader oververtellen, voor ik naar bed ga. Ja, ja, dat zou vader doen."

Dat gesprek scheen de oude vrouw wel aan te staan; zij keek met een zeker welbehagen naar hare dochter, maar deze scheen haren blik te ontwijken. »Ja, kom maar bij ons, Fanchette, lief kind," zeide zij bijna liefkozend. »Als monsieur uw vader het u toestaat, kom dan zoo spoedig na het eten als gij kunt." Want moeder noch dochter wilde, dat het kind van haar rijken buur zien zou, hoe schraal hun dagelijksch eten was. Geheel in haar schik met deze uitnoodiging, vertrok nu Fanchette, na hare geliefde vriendin Julie een menigte kussen gegeven te hebben.

Zoodra het meisje vertrokken was, begon moeder Durant haren vader te prijzen en wijdde over dit onderwerp breedvoerig en krachtig uit, terwijl zij intusschen de patrijzen voor het soepje van haren man gereed maakte. »Geen vriendelijker man in heel Nîmes en geen beter man dan mijn-

heer Corvart. Hij denkt er nooit aan, of zijn vrienden hoog of laag van stand, rijk of arm zijn! Als zij arm zijn, helpt hij ze."

"Hij doet dat alleen om den wille van ons geloof, dat hij liefheeft," zeide Julie.

"Ja, ja, ongetwijfeld. Hij is een zeer goed Protestant. Er is niemand, van wien Pasteur Rabaut hooger gedachte heeft. En wat heeft hij een takt, een bekwaamheid! Nog nooit is hij om zijn godsdienst beledigd; inderdaad achten al de Roomschen hem bijna evenzeer als wij doen. En gij hebt alleen zijn winkel te zien! Iederen dag schijnt hij grooter en mooier te worden! Zie eens dat prachtige spiegelglas in de ramen, en dien grooten voorraad van goederen! Hij moet zeker een aardig sommetje opleggen, dunkt mij, voor Fanchettes bruidschat. Hoe mild hij ook in 't geven is, kan het geld toch bij geen mogelijkheid zoo spoedig uit zijne kas komen, als het er in komt."

"Hij geeft in elk geval voor eigen behoeften weinig genoeg uit," voegde Julie er een beetje verstoord aan toe, alsof zij in het onderwerp niet zoo'n bijzonder belang stelde.

"Dat is waar. Sedert Fanchettes moeder stierf — die arme jonge vrouw, nog geen twaalf maanden getrouwd! — heeft hij niet veel gegeven om dingen, die hij met geld kon bekomen. Maar dat is al vrij wat jaren geleden! Het wordt tijd, dat hij zijn verlies vergeet!"

"Die liefhebben, vergeten nooit," zeide Julie zacht.

"Nu dan, het wordt tijd, dat hij troost zoekt in zijn eenzaamheid, en mij dunkt, mijn hart zegt mij, dat hij zelfs het plan heeft." Dit zeggende wierp de moeder een vluchtigen blik op het rustige gelaat harer dochter, en daarna keek zij weër naar haar kooksel, waaraan zij een oogenblik later bijzondere zorg wijdde.

Julie bleef zwijgen; maar een levendige blos kleurde voor een kort oogenblik hare bleeke wangen en haar voorhoofd, die nog bleeker werden, toen de blos verdwenen was. Maar intusschen hadden hare vingers zich volstrekt niet minder snel bewogen.

Thans sprak moeder Durant een weinig driftig:

"Gij zijt maar altijd bezig met dat breien, Julie."

"O neen, moeder. Ik neem het breiwerk alleen ter hand in een verloren oogenblik, wanneer er niets anders te doen is," was het ontwijkend antwoord.

"Ik wenschte maar, dat ge hem uit het hoofd kondet zetten, — voor wien gij dat doet," zeide hierop hare moeder met zekere aarzeling.

"Lieve moeder, — vraag van mij iets, dat ik doen kan," zeide Julie op smartelijken toon.

De moeder liet hare anders zoo bedrijvige handen hangen, kwam bij hare dochter en zeide: "Kind, dat zal nimmer gaan — nimmer. Gij moet het u nu of later maar als beslist voorstellen, dat gij het aangezicht van Jean Fabre niet meer op aarde zien zult. Het is kwaad wachten, tot uw haar grijs is en uw vader en ik in ons graf liggen. Maar gij zult niet lang op het laatste behoeven te wachten. Uw vader wordt ziender oogen zwakker, elken volgenden dag is hij minder dan den vorigen. 't Is waar, konden wij goed eten en drinken voor hem krijgen, het zou hem nog wat helpen, maar wat baat het, of ik dit al zeg. Ik zie er toch geen kans op, — tenzij —".

"Tenzij de goede God Zich onzer ontferme," zeide Julie.

"Tenzij — ja —", zeide moeder Durant in afgebroken woorden en alsof zij voor hare eigen woorden half bevreesd was, — "als Hij eene deur der hope opent, pas dan op, mijne dochter, pas dan op, dat gij ze niet weër sluit."

Julie had tijd om over de woorden harer moeder na te denken, vóór de namiddag van den volgenden dag hare kleine bezoeker weër bij haar bracht. Zij dacht er over na, en met een bepaald doel. Zij deed meer dan nadenken: toen de ochtendzon van den zomermorgen door haar smal raampje scheen, stond zij van haar leger op en nederknielende bad zij tot den Heere, voor Wien zij van haar wieg af met diep en heilig ontzag had leeren opzien: "O God, help mij standvastig en trouw zijn, en ieder te behandelen, zooals recht is in Uw oog. Ik gaf eens mijn woord, en mijn hart daarbij. Gij hebt het gehoord en alles is U bekend."

II.

EEN ZOON, DIE ZICH VOOR ZIJN VADER LAAT BOEIEN.

Fanchette kwam op behoorlijken tijd en bracht druiven en perziken voor den zieke mede. Sedert gisteren was het met alle vreugde over deze geschenken uit bij Julie, maar gelukkig niet bij hare ouders. Jacques Durant was vandaag beter; hij kon in de woonkamer komen en zich vermaken met het gesnap van het kleine meisje. Maar eindelijk viel hij in zijn armstoel in slaap, terwijl zijne vrouw eene zieke buur ging bezoeken en Julie dus zoo goed als alleen met het kind was. Fanchette krom op haar schoot en sloeg hare armen liefkozend om haar. »Nu is het juist tijd voor een vertelling, is 't niet?» zeide zij.

»Nu, dan zult gij er ook eene hebben,» hernam Julie, die bij zichzelf reeds tot een vast besluit gekomen was. Het verhaal, dat zij geven zou, zou misschien door Fanchette aan haren vader oververteld worden; nu, dat zou wellicht aan twee, of mogelijk aan meer dan twee harten, vrij wat smart besparen. »Het zal eene ware geschiedenis zijn,» zeide zij. »Meer dan twee jaren geleden werd op dezelfde plaats, waar zij nu gehouden wordt, namelijk op de Lecque, eene preek gedaan. Zijt gij er wel eens geweest, Fanchette?»

»O ja. Niet toen er preek was; maar vader is er met mij op een anderen dag heen geweest. 't Is een kale vlakke, een soort van hol, door groote hooge rotsen bijna geheel ingesloten.»

»'t Was eens eene steengroeve. Thans is het eene heilige plaats — indien er althans heilige plaatsen op deze onze aarde zijn. Menig gebed is van daar opgerezen, en dikwijls hebben die rotsen het Woord van God weërgalmd, dat Zijne getrouwe, vervolgde dienaren daar predikten. Op de vergadering, waarvan ik spreek, werden wij verraden, door de soldaten opgespoord en overvallen.»

»Och, maar dat gebeurt *thans* niet,» zeide het meisje vlug.

»Sinds dien dag is het niet meer gebeurd, en vóór dien dag gebeurde het zelfs zelden. God is zeer goed jegens ons. Hij heeft de gebeden van

Zijn lijdend volk gehoord en het ons opgelegde kruis zóo verlicht *), dat wij bijna in verzoeking komen om te vergeten, dat wij nog een kruis hebben. Onze roomsche bureu weten heel goed, dat wij ter preke gaan, en denken er niet aan, om ons te storen. Maar de wetten zijn er nog; boven onze hoofden hangen zij als een zwaard, dat eik oogenblik kan vallen en ons kan vernietigen. Zoo ging het ook op boven vermelden dag: als een donderslag uit een bijna wolkenlozen hemel overviel ons daar de vervolging. Met een verrader tot gids, wiens naam ik u niet wil noemen, vielen de dragonders op onze vergadering in en dreven ze met geweld uiteen: den eenen doodden zij, den anderen verwondden zij en velen namen zij gevangen.»

»Heeft u het gezien, Julie? Was het niet akelig?»

»Ik zag er weinig van, en niets akeligs zag ik. Behulpzame vrienden hielpen mijne moeder en mij een steil pad bestijgen, dat naar den top der rots voerde, en zoo waren wij gered. Eerst later vernamen wij alles, wat er gebeurd was. Zij, die sterk en vlug waren, beklommen de rotsen heel gemakkelijk en ontkwamen zóo, maar eenige ouden en zwakken waren daartoe niet in staat. Onder degenen, die niet ontsnappen konden, bevond zich een oud man, die bijna tachtig jaren levens telde. De soldaten paktten hem en brachten hem naar de gevangenis. Zijn zoon, die zich in een ander deel der vergadering bevond, wist hiervan niets, tot hij, eene veilige plaats gevonden hebbende, overal zijnen vader zocht, maar niet kon vinden; maar eindelijk vernam hij wat er gebeurd was, en was hij de soldaten spoedig op het spoor, die met hun gevangene stadwaarts getogen waren. Fabre wierp zich dwaas genoeg midden onder de soldaten en deed eene wanhopige poging om hun den dierbaren gevangene te ontrukken. 't Was natuurlijk vergeefs! Wat konde

*) De Protestantsche Kerk van Frankrijk, na de Herroeping van het Edict van Nantes, werd door hare leden gewoonlijk genoemd: „de Kerk onder het Kruis“, en op goede gronden. Zij werd ook genoemd: „de Kerk der Woestijn“, omdat de geloovigen gedwongen waren op woeste plaatsen bijeen te komen.

ook één man, en dat ongewapend, tegen een bende doen? De sergeant, die de bende aanvoerde, schijnt medelijden gehad te hebben met de kinderlijke droefheid van den jonkman, want hij verbood hem te vatten, gelijk gemakkelijk had kunnen geschieden, en verzocht hem slechts zijn eigen weg te gaan, en zich buiten gevaar te houden. Toen sprak Jean Fabre ronduit tot den sergeant: »Monsieur, mijn vader is oud en zwak. Gij hebt niets aan zulk een gevangene, want hij sterft zeker, vóór hij een maand op de galeien is. Misschien sterft hij nog vroeger van vermoeienis en kwelling in de gevangenis, vóór zijn vonnis is uitgesproken, en dan zoudt gij uwe belooning verliezen. Volg dus mijn raad op; stel *hem* in vrijheid en neem er *mij* voor in de plaats. Gij zult er voordeel bij hebben, en het vertrouwen in u vermeerderen, want ik ben jong en sterk, en zal beter zegeteeken zijn van uw heldenmoed en veel nuttiger slaaf voor Zijne Majesteit den Koning!»

»En nam hij hem in de plaats van zijn vader?» vroeg het kind als buiten adem.

»Een lange onderhandeling volgde. Hoe die brave zoon het hart van den strengen soldaat tot zijnen wil neigde, heb ik nooit recht vernomen. Maar hij deed het. *) De zwakke oude man werd teruggezonden naar zijn huis, waar andere liefhebbende bloedverwanten op teedere wijze voor hem zorgden, en de weinige dagen, die hem overbleven, vervroolijkten. Maar voor Jean Fabre was van nu af geen tehuis meer op aarde. Menigeen deed moeite, om hem in vrijheid te doen stellen, maar vergeefs. Het lot, dat hij voorzag en trotseerde, werd na alle bitterheid zijn deel. Hij werd in verhoor genomen, veroordeeld, en naar de galeien gezonden.» Hier kon Julie niet meer voortgaan; haar gelaat teekende de bitterste smart.

»Maar ze roeien de galeien thans niet, is 't wel?» zei het meisje.

*) Dit tooneel heeft plaats gehad, gelijk boven verteld is. Een nauwkeurig onderzoek werd later ingesteld, de sergeant bevestigde ze bij eede, en evenzoo anderen, die er bij geweest zijn.

»O neen. In de laatste jaren zijn de veroordeelden op het land bezig gehouden, met zwaren arbeid in het tuighuis te Toulon, of elders. Maar wat beteekent dat? Overigens is alles hetzelfde: bittere slavernij; koude en honger en wreede arbeid; het hoofd geschoren en de voeten gekluisterd; het roode sergen buis, het zwarte brood en de boonen, de slagen en de beledigingen. Maar erger dan dit alles — ja verreweg het ergste: de gewongen omgang met de snoodste misdadigers, de vloeken en goddelooze woorden, die van den morgen tot den avond en bijna van den avond tot den morgen hem in de ooren klinken, in ooren, die te vergeefs gebed en lofzang en de stem der vriendschap verlangen te hooren.»

»Hoe staat hij het uit?» vroeg Fanchette met zachte stem, die getuigde, dat het verhaal haar zeer getroffen had.

»Ja, gij moogt wel vragen, hoe hij het uitstaat,» antwoordde Julie treurig, »want dit alles gaat nog voort. Zelfs op dit oogenblik, nu wij samen deze dingen bespreken, draagt hij dit alles om Christus' wil. Eerst bezweek zijn geest, en schenen vleesch en moed hem te onzinken. Maar God verliet Zijnen dienstknecht niet. Hij hoorde hem in den dag der benauwdheid, zond hem hulp uit het heiligdom en versterkte hem uit Sion. Nu is hij kalm en sterk, zijn lichaam heeft weér gezondheid en zijne ziele den vrede terug bekomen.»

»En wanneer zal hij weér in vrijheid gesteld worden?» vroeg Fanchette, die, als kind, naar het einde verlangde.

Bedroefd, maar bedaard antwoordde Julie: »Zijn vonnis luidt: *levenslang*.»

Fanchette's oogen waren vol tranen; voor een poos zweeg zij doodstil. Daarop zeide zij: »Het spijt mij erg voor hem. Ik zal het mijn vader vertellen.»

»Hij weet het reeds,» zeide Julie. »Ieder Protestant in Nîmes weet het. Maar u moogt het uw vader toch wel vertellen. Fanchette, indien gij wilt, of liever, gij kunt het hem herinneren. Want niemand, die Jean Fabre gekend heeft, kan of zal hem ooit vergeten.»

III.

DE BRIEF VAN DEN GALEISLAAF.

Indien het leven eene aaneenschakeling ware van belangrijke uren en dagen, die tot opteekenen dringen, hoe veel gemakkelijker zou het leven zijn. Want die zaken zijn het niet, die de hersenen pijnigen en het hart buiten mate vermoeien. Dit geschiedt door de lange tusschenpoozen van de eene tot de andere belangrijke gebeurtenis, door de dagen, die tot weken, de weken, die tot maanden, de maanden, die tot jaren groeien, — iederen dag met zijn stillen last van smart of zorg, maar zonder eenige bijzondere geschiedenis, die hem van honderd andere onderscheidt.

Bijna twee jaren van dergelijke dagen waren langzaam over het hoofd van Julie Durant heengeseld. Eene verlamming, die haren vader bij diens andere ongesteldheden trof, brachten hem in den toestand van volslagen hulpbehoevendheid. Die toestand zou reeds eene groote beproeving geweest zijn, indien de hem omringenden over genoeg geld en vrijen tijd konden beschikken om den lijder op alle wijze gemakkelijk te kunnen helpen; hoeveel grooter was de beproeving, nu armoede de lichaamspijn en zwakte te sterker deed gevoelen. Julie's moeder teerde uit bij den dagelijkschen strijd om het dagelijksch brood, — enkel brood, enkel de noodzakelijke behoeften zonder een dier verkwikkingen, genoegens of genietingen, die zoo veel bijdragen om het leven dragelijk te maken. Zij besteedde alle liefdevolle zorg aan haar lijdenden man; zij zwoegde vroeg en laat om een centje te verdienen; zij ontzegde zichzelf wat maar mogelijk en veel meer dan voor haar raadzaam was; toch kon zij niet vrij worden van de kwellende gedachte, die haar levenslast duizendvoudig verzwaarde, dat zij het lijdend der haar omringenden toch nooit kon doen eindigen. Want Corvart had lang geleden zijne wenschen duidelijk genoeg doen kennen. Met ronde woorden had de eenvoudige man de toestemming der ouders gevraagd om Julie meesteres te maken in een aangenaam gezin en hare familie van alle gebrek

te ontheffen. Niets was hierin een beletsel dan haar eigen hart en de belofte jaren geleden gegeven aan den jongeling, die thans als veroordeelde gekluisterd werkte in het arsenaal van Toulon.

De vrouw, die tot de overtuiging komt, dat het pad van zelfopoffering noodzakelijk de weg van plicht is, kan wel eens in ernstige moeilijkheden komen. »Het is een zware eisch, daarom kan ik het niet doen,» is misschien de verzoeking van eene zwakke natuur. »De eisch is zwaar, daarom moet ik er in toestemmen,» is dikwijls die van een dieper en edeler natuur. Er kwam eindelijk een tijd, dat Julie Durant het bittere woord harer moeder begon te gelooven. »Gij doodt uwen vader en mij,» en zich begon af te vragen, of zij behoorde te volharden in een tegenstand, die iedereen enkel smart kon aanbrengen. Zij wees steeds op de belofte, die zij den afwezige gedaan had. »Die belofte te verbreken, zou zonde zijn,» zeide zij tot hare ouders en tot mijnheer Corvart; en in menig stil uur van strijd zeide zij dit ook tot haar eigen hart.

De heer Corvart liet zich niet zoo gemakkelijk afschrikken. »Indien dat zoo is,» antwoordde hij, »dan blijft er nog iets over, dat wij kunnen doen. Fabre is een rechtvaardig, verstandig en edelmoedig man. Leg de zaak hem voor, gelijk zij is; houdt hij u dan nog aan uwe belofte, dan heb ik niets meer te zeggen, en val ik u niet langer lastig.»

Julie's tegenstand was omstreeks dezen tijd beginnen te verzwakken; zij stemde dus in dit plan toe.

Het was het middagruustertje in het tuighuis van Toulon. De galeislaven — gelijk zij nog genoemd werden, en ook werkelijk nog waren, al waren zij indertijd op het land bezig — zaten of lagen bij het gebouw, dat zij hielpen slechten, en aten hun middagmaal, bestaande uit zwarte, in olie gekookte boonen. Aller hoofden waren geschoren en aller enkelen gekluisterd; maar eenigen waren van de anderen onderscheiden door buisjes

van scharlakenroode serge inplaats van de grove eentonig grijze stof, die de eigenaardige kleur der misdadigers scheen te zijn. Dit waren Protestanten, die om hun geloof leden; en de achttiende eeuw, die nu reeds haar zevende tiental jaren (décade) telde, had zooveel vordering in verdraagzaamheid gemaakt, dat zij met buitengewone menschlievendheid behandeld werden, in tegenstelling met de vroegere buitengewone afschuwelijke wreedheid. Maar het leven onder de veroordeelden was op zijn best genomen er een van bitter lijden; de zeer jonge en de zeer oude bezweken snel; zij, die in den bloei der jaren waren, konden gewoonlijk het best de vermoeienissen doorstaan. Voor ieder van die edele schare van belijders, zou eene afzweering, die hen zoo gemakkelijk mogelijk gemaakt werd, dadelijk de poort der vrijheid geopend hebben, maar zulk een afval was zoo goed als onbekend.

Een jonkman zat of liever leunde een weinig afgezonderd van de anderen: dat wil zeggen, van allen behalve van den éenen, aan wien hij vastgekluiserd was, en van wiens gezelschap, hoe onbegeerlijk ook, hij zich niet kon ontslaan. Maar deze man, een veroordeelde van de gewone soort, lag vast in slaap, zoodat Jean Fabre zoo goed als alleen was. Eene vriendelijke hand had hem met de zeldzame weelde van een inktkoker, eene pen en een vel papier voorzien, waarop hij langzaam en zorgvuldig de letters schreef, die zijn gemeenschap met de wereld van levende menschen moest onderhouden. Het was een kloek jongeling, met een open mannelijk gelaat, dat eene natuurlijke opgeruimdheid vertoonde; maar thans was zijn aangezicht betrokken, en zag hij treurig, bij wanhopig af. Maar hij wist wat hij doen moest, en dat dit gedaan moest zijn, vóór de onverbiddelijke klok hem weder tot zijn arbeid zou roepen. Een en andermaal hield hij met schrijven op, alsof hij de woorden moeilijk vinden kon, en een diepe zucht verried zijne verlegenheid en misschien ook een innige smart. Maar eindelijk al zijne krachten bijeenzamellende, verscheurde hij wat hij geschreven had en begon opnieuw en thans schreef hij beslist en bijna zonder ophouden

voort, nauwelijks een enkel maal rustende, totdat hij den brief afhad. En toen, alsof hij zelf den brief niet durfde overlezen, vouwde hij het papier toe, en verborg het zorgvuldig binnen het gebreide vest, dat hij onder zijn rood sergen buis droeg — het vest, dat de vlugge vingers van Julie Durant voor hem vervaardigd hadden.

Nadat deze arbeid was afgelopen, legde of liever wierp hij zich met het gelaat nederwaarts ter aarde, zijn handen boven zijn kloppend voorhoofd samenvoegende. Op deze wijze alleen kon hij in zijn binnenkamer gaan en zijn deur sluiten om kracht te zoeken voor het offer, dat zijne woorden zooveel hadden gebracht. »Gij zijt vrij; ik geef u uwe belofte terug.» Aldus had hij aan Julie Durant geschreven. »Wat mijzelven betreft, ik zie geene hoop op verlossing. Ik heb mij overgegeven aan Gods wil; maar ik gevoel, dat het goddeloos en wreed zou zijn, indien ik uw geluk bond aan dat van een galeislaaf. Het zou mijne smart duizendvoudig vermeederen, indien ik moest denken, dat ik uw leven verwoest had. Daarom smEEK ik u het blijder lot, dat God u toezendt, aan te nemen. Wees gelukkig en vergeet (maar dit woord werd doorgedaald en door »gedenk'' vervangen) gedenk mijner alleen als een vriend, die dag en nacht, zolang hij leeft, God wil bidden om u te zegenen.»

Ja, dag en nacht wilde hij voor haar bidden. Maar juist toen kon hij niet beginnen. Ook voor zichzelf konde hij niet bidden. Wanneer de afgrond roept tot den afgrond, is de ziel, waarover de golven en baren heengaan, geneigd er zwijgend onder neder te liggen. Gelukkig als haar zwijgen als een gebed in Gods ooren opstijgt! Jean Fabre was thans niet meerder slaaf, dan hij gisteren geweest was, toen hij blijmoedig met zijn kameraad gepraat had en in al de alledaagsche kleinigheden van een leven, dat door gewoonte toch niet ondragelijk was, belang gesteld had; ook waren liefde en hoop en vreugde volstrekt niet op heden meer buiten zijn bereik dan vroeger. Maar thans voelde hij zijn treurig lot ten volle. Gelijk het hoofd van een leger bij 't binnentrekken van een vreemd land zijne schepen

verbrandt, zoo had hij met eigen hand den laatsten en verreweg den dierbaarsten hand verscheurd, die hem aan de wereld bond. Het was heel wat om te zeggen: »Ik heb geene hoop op vrijheid,» maar nog heel wat anders om er bij te voegen: »en geen reden om naar vrijheid te verlangen.» De eerste gedachte, die hem eenige tranen ontlokte tot verlichting van zijn bezwaard gemoed, was aan het grijze hoofd zijns vaders — den vader, voor wien hij zooveel had verdragen — die nu rustte in het graf en met de aarde en al hare ellende had afgedaan. »Ik zal hem wederzien, nog vóór ik haar zie,» zeide Jean Fabre tot zichzelf. »Welnu, God is zelfs hier met mij, en Zijn hemel is er, waarop ik voor de toekomst mag hopen. Maar nochtans» — een lange zucht voltooide den zin — en daarop klonk als een ruwe wanklank door de lucht: »Dat is de bel!»

»Onmogelijk!» riep zijn makker, die uit zijne sluimering opsprong. »Een oogenblik geleden waren wij nog aan het werk,» mompelde hij.

Voor Jean Fabre scheen dat oogenblik een leven te zijn. In dat uur had hij zijne jeugd achter zich gelaten. Met een neerslachtig, traag voor-

komen stond hij op, nam zijn troffel in de hand en stapte hij langzaam en afgemat naar de plaats, waar hij zijn arbeid hervatten moest. Niets ging hem meer aan. zoo scheen hem alles toe.

Maar die stemming week, — want — naardien hij geloofde zelfs, wanneer hij niet kon gevoelen — God was met hem. Hij sprak eerlang weder tot Zijn getrouwen lijdenden dienstknecht. Deelde hij niet altijd in Zijne blijdschap, hij genoot dan toch steeds Zijne sterkte. Eerlang keerde Fabre's moed en ook zijne uiterlijke opgeruimdheid terug; maar het offer, dat hij gebracht en de smart, die hij doorleefd had, lieten hunne sporen op hem achter. Hij werd niet langer beschouwd als een jonkman; en hij hield op met hopen, bijna met wenschen om zijne vrijheid.

Misschien leed Julie Durant in hare stille ouderlijke woning te Nîmes even fel als Jean Fabre in de gevangenis te Toulon. Maar zij liet het niet bemerken. Na ontvangst zijns briefs stemde zij stilzwijgend in de wenschen harer bloedverwanten; en eerlang was de dag voor haar huwelijk met Jacques Corbert bepaald.

(Slot volgt.)

DE VRIENDSCHAP.

Jonge menschen hebben gaarne vrienden of vriendinnen, waarmede zij kunnen omgaan en verkeeren. Nu, dat is geen kwaad en zeer natuurlijk. De menschelijke natuur verlangt naar gezelligheid, en niemand wil gaarne als een kluisenaar alleen blijven. De Heere God, die den mensch gemaakt had, wist dit ook, en zeide reeds bij de schepping van den eersten mensch: »Het is niet goed, dat de mensch alleen zij.» (Gen. 2:18). Daarom gaf de Heere hem een hulpe, die als tegenover hem was.»

Vriendschap is dus niet alleen menschelijk, maar ook goddelijk, en dus zeer goed en aanbevelenswaardig.

Reeds de oude heidenen, die de zegeningen der beschaving en de behoeften der menschen slechts weinig hadden leeren kennen, prezen de vriendschap aan en waardeerden haar hoog. Toch beschouwden zij haar meer dan louter vermaak, en een begeerte om den tijd te verdrijven en met elkander te »gezels» en vroolijk te zijn. Zie hier eenige uittreksels uit hunne geschriften, die ons den aard der ware vriendschap leeren kennen:

»Neem de slechten niet tot uwe vrienden, ook niet gemeene menschen, maar gaat om met de besten en deugdzaam.» (*Boeddha*).

»Vermijd het gezelschap der slechten, zoek

Julie Durant.

Een ware geschiedenis.

(Vervolg en slot van bladz. 11.)

IV.

HET HOOGHE WOORD IS ER UIT.

»Kom binnen, mijnheer Corvart, kom binnen, Julie is in huis en zal blij zijn u te zien,» zeide moeder Durant tot een kloek, donkerkleurig man, die wel klein van persoon, maar welgemaakt en zeer verstandig van uitzicht was. Zij ging juist uit met een mandje in de hand, maar kwam even terug om den toekomstigen man harer dochter binnen te laten.

»Ik zou het niet gewaagd hebben vandaag tot u te komen, indien Fanchette mij niet verzekerd had, dat een bezoek aan mejuffrouw Julie niet ongevallig zou zijn,» zeide Corvart op een verontschuldigen toon, want het was nu bijna de vooravond van den trouwdag, wat de bedoelde bruid allerwaarschijnlijkst in groote drukte deed verkeeren.

»O, *gij* zijt altijd welkom,» antwoordde moeder Durant opgeruimd. Hare stem klonk blijder, haar gelaat scheen zachter en hare wangen minder vermagerd, dan toen wij haar het eerst zagen.

Corvart bleef een oogenblik op den drempel staan en zeide met eenige aarzeling: »Ik hoop toch, dat mejuffrouw goed gezond is. Het viel mij onlangs op, dat zij zoo erg bleek zag. Hebt *gij* het opgemerkt, madame?»

»Och, gekheid, dat komt alleen van haar niet-eten. Menschen, die niet eten willen, kunnen niet gezond zijn, mijnheer. Maar u kunt haarzelve er over spreken. Ik moet nu naar de markt, en twee is beter gezelschap dan drie, gelijk de heele wereld weet.»

oud en nieuw. — XVIII.

Jacques Corvart en Julie Durant maakten samen niet zoo'n goed gezelschap uit, als madame Durant verwachtte. Zij ware zeker geheel in de war geweest, indien zij een kwartieruurs na haar vertrek het verloofde paar had kunnen zien. Corvart, een goed, nauwgezet man, die alles naar de regelen der welvoegelijkheid deed, zat op zijn stoel in een houding, die van teleurstelling en verbazing getuigde, terwijl zijn aangezicht beurtelings ontsteltenis, krenking en droefheid teekende. Julie, het gewone gebruik niet volgende, stond vóór hem, zag er beminnelijker dan uit, terwijl haar blos opkwam en snel verbleekte en zij met de eene hand de tafel zenuwachtig aangreep en de andere hand met een afkeerend gebaar half opgeheven hield.

Het stilzwijgen, tusschen beiden ontstaan, werd door Corvart verbroken. Hij sprak langzaam, maar met aandoening. »Kan ik u misverstaan hebben? Of is het mogelijk — is het zelfs begrijpelijk — dat *gij* ter elfder ure uw woord aan mij denkt te breken, Julie Durant?»

»Vergeef mij, mijnheer Corvart,» hernam het meisje op nederigen toon. »Ik heb u groot ongelijk aangedaan.» En hare blauwe oogen, die vol tranen waren, opheffende, zag zij hem met een boetvaardigen, smeekenden blik aan. Hij werd zachter gestemd, reikte haar zijne hand en zeide: »Neen, liefste Julie, *gij* kunt het niet meenen. Laat er toch geen bezwaar tusschen ons zijn, waardoor mijn leven verwoest zou worden, — om niet te zeggen *uw* leven ook. Vergeet wat *gij* gezegd hebt, of wildet zeggen, en kom tot mij, geliefde. Kom tot mij en ik zal u zoo ge-

lukkig maken, dat gij nooit een droevig oogenblik zult kennen, waarin gij het betreurt, dat gij jegens mij trouw en edelmoedig geweest zijt."

»Niet trouw of edelmoedig jegens u, mijnheer Corvart. En wat dan — jegens een ander?" zeide Julie vrijmoediger, nu de gedachte aan dien anderen haar een weinig kracht verleende. »Gij zijt een goed, rechtvaardig en vriendelijk man; en het spijt mij, dat ik u deze smart aandoe. Maar het moet zoo zijn."

»Werkelijk, ik versta u niet," begon Corvart een weinig verstoord.

»Ik verstond mijzelve niet — tot gisteren," antwoordde Julie. »Ik dacht, dat ik het konde doen, en daarom behoorde ik het te doen. Ik dacht, dat ik gevoelde — of tenminste, dat ik ter rechtertijd zou gevoelen — dat ik deed wat recht was omtrent u. En gij weet, dat ik daaromtrent u altijd de waarheid gezegd heb, mijnheer Corvart. Ik heb nooit getracht u te bedriegen. Ik heb nooit gezegd, dat ik u geven wilde — een hart, dat het mijne niet was."

»Daarin hebt gij gelijk. Ik vroeg het onmogelijke niet van u. Ik wilde gaarne aannemen wat gij kondet geven, en ik wilde u in ruil daarvoor geven al de ware, trouwe liefde van een man. Ik heb er nooit over gemord, dat ik meer gaf dan ik kreeg. Waarom zou ik dat ook doen, naardien gij zoo veel waardiger zijt dan ik?"

»Neen, neen!" riep zij bijna hartstochtelijk uit. »God weet, dat ik niets waardig ben, want ik heb vandaag bewezen een der zwakste Zijner schepselen te zijn. Maar, Jacques, 't kwam nooit bij mij op, u zoo slecht te behandelen; geloof mij, dat plan had ik niet. Ik dacht oprecht mijn woord te houden en zoolang ik leef eene trouwe en liefhebbende huisvrouw voor u te wezen. Maar thans kan ik dit niet zijn. Het is onmogelijk, God vergeve mij! Ik heb op gebogen knieën Zijne vergeving gevraagd, en thans vraag ik de uwe. Al dien tijd streed mijn hart tegen mijn besluit, maar ik legde mijn hart het zwijgen op, ik verzette er mij tegen — tot gisteren. Toen werd mij eindelijk alles helder. Ik zag, dat ik mij in een warnet van zonde en ellende gewik-

keld had. De zonde bestond daarin, dat ik u mijn woord gegeven had, niet dat ik het terugnemen zou. Het was een booze belofte, gelijk die van Herodes. Voor God en menschen had ik geen recht om u mijne hand te geven, Jacques Corvart, terwijl mijn hart was met Jean Fabre in de gevangenis van Toulon. Het beste, wat ik nu kan doen — het eenige, waarin ik waar en oprecht ben, is mijn woord terug te nemen en uw toorn, de droefheid van mijne arme ouders en de verachting van allen die mij kennen, te dragen."

»Maar gij zult dit niet, en gij moet dit niet doen," barstte Corvart onstuimig uit. »Thans misleidt gij uzelve, Julie gij wordt door een ijdelen, zondigen schroom op 't dwaalspoor geleid. Aan eene dwaze inbeelding geeft gij nu toe. Stil." voegde hij er na een oogenblik peinzens bij, »stil, daar komt mij iets in de gedachte. Laat ons deze zaak ter beoordeeling overgeven aan dien wijzen en heiligen man Gods, monsieur Rabaut, en laat ons aan zijne beslissing ons onderwerpen. Daar kunt gij toch zeker niets tegen hebben."

»Het zou niets baten, mijnheer Corvart. Monsieur le Pasteur is zeer goed en zeer wijs; maar deze vraag geldt mij, niet hem. Hij heeft niet mijn leven te leven; namaals voor den rechterstoel van Christus niet voor mij te getuigen. Noch om zijnentwil, noch om iemand anders kan ik mijn geheele leven tot een leugen maken. Dan is het ten slotte toch beter, dat ik over een leugen berouw heb en mijn woord intrek, dan dat ik in de leugen leef."

»Gesproken woorden kunt gij niet ongedaan maken," antwoordde Corvart somber. »Evenmin kunt gij de ellende ongedaan maken, waarin gij mij dezen dag gestort hebt. Tenzij —" voegde hij er met een straal van hoop bij, »tenzij gij na eenig nadenken tot een beter inzicht komt, en gij mij morgen zegt, dat gij na al het gebeurde toch kunt trachten mij gelukkig te maken, Julie." Deze laatste woorden werden met eene bevende lip uitgesproken, want vooralsnog was de liefde sterker dan de toorn, en Corvart had kunnen weenen, ja had Julie met tranen kunnen smeeken hare wreede woorden terug te trekken.

»Ik zoek uw belang, mijnheer Corvart, ik zoek al te zeer uw belang, dan dat ik onrechtmatig zou handelen; want het zou onrecht zijn jegens u, jegens mijzelve en jegens *dien ander*».

»Neem de proef. Ik ben bereid het te wagen.»

»Maar ik durf het niet wagen, Jacques Corvart, en ziedaar mijn laatste woord.»

Toen nam in 's mans gewond hart de trots de overhand, en werd de gekrenkte liefde het zwijgen opgelegd — voor het oogenblik. »Indien dat het geval is, mademoiselle, dan is alle praten uit,» antwoordde hij, opstaande. Zijn aangezicht was bleek en zijn stem klonk koel en hard.

»Behalve dat ik altijd met de grootste dankbaarheid aan u denken zal, wegens hetgeen gij voor mij geweest zijt, en tevens met het diepste berouw aan hetgeen ik geweest ben voor u,» zeide Julie stamelend, terwijl zij hem hare hand reikte.

Hij was nog niet edelmoedig genoeg die hand aan te nemen. Hij maakte eene lage en plechtige buiging voor haar, of liever hij deed dit meer uit eerbied voor het vrouwelijk geslacht dan voor de vrouwe Julie Durant. Hij was te trotsch, of misschien te grootmoedig om te zinspelen op de gevolgen harer roekelooze daad, of de drangredenen te gebruiken, die hij daaraan ontleenen kon. Hij had zich neêrgebogen om te pleiten; hij kon zich niet nederbuigen om te dreigen. Al wat noodig was, hadden beiden elkander gezegd. Nu was 't het best, dat hij haar verliet. En zwijgend ging hij dan ook naar de deur.

»Mijnheer Corvart,» zeide Julie zeer onderdanig, juist vóór hij aan de deur kwam, »mag Fanchette nu en dan bij mij komen?»

Zij hoorde geen woord van zijne lippen, zij hoorde alleen het geraas van de deur, die hij haastig dicht deed: dat geraas klonk ruw in haar oor. Toen zat zij neder en weende bitterlijk. Hare moeder kwam intusschen terug en vond haar bleek en kalm, zonder tranen. »Moeder,» zeide zij bedaard, ik heb mijnheer Corvart gezegd, dat ik hem niet kan trouwen en geen ander man — dan Jean Fabre.»

Hoe was de moeder ontsteld. Even zweeg zij,

maar daarop riep zij boos: »Gij dwaas! gij zult *hem* nooit hebben — nooit!»

»Dan zal ik blijven, gelijk ik ben, en zal ik voor u en voor vader werken, zoolang God ons samenlaat.»

»En daarna, zottin?»

»Daarna — Zijn wil geschiede.»

—

V.

DE MARSKRAMER.

Er volgde voor Julie een donkere tijd. De teleurstelling, die haren vader bijna het hart gebroken had, de toorn harer moeder, de minachtende verwondering van al hare vrienden waren nauwelijks moeilijker te verdragen dan de verwijtingen van haar eigen geweten — niet dat zij hare belofte aan Corvart verbroken had, maar omdat zij eens zoo schuldig zwak was, dat zij de belofte gegeven had. Het allerergste lijden was echter te moeten zien, dat zij, die zij zoo liefhad, dag na dag zich ontberingen moesten getroosten, waaraan zij door haar huwelijk op eens een einde zou gemaakt hebben. Al haar moed en al haar geduld kwamen hier te pas, als zij haar gebrekkigen en nu bedlegerigen vader zich zag afwenden van het schrale voedsel, dat hem voorgezet werd, en als zij daarbij dacht, hoe zij hem deelgenoot had kunnen maken van alle geriefelijkheden en gemakken, die zijn toestand eischte. Alleen éene smart werd haar gespaard. Sedert den dag, waarop zij met Corvart brak, had nooit weêr eenige twijfel omtrent haar plicht haar gemoed komen ontrusten. Zij gevoelde de tegenwoordigheid van het machtige *moeten*. Gelijk Luther in het beslissend oogenblik van zijn veel grootscher leven, zou dit arme meisje hebben kunnen zeggen: »Hier sta ik; ik kan niet anders: God helpe mij!» En God hielp haar op Zijn tijd en op Zijn wijze.

Eerlang werd haar omgang met Fanchette hervat; niet zonder toestemming van Corvart, die, hoewel

diep gewond, zich op de lange baan rechtvaardig en edelmoedig toonde. Misschien had hij onder den invloed verkeerd van den heer Rabaut, dien alle Protestanten van Nîmes als een godspraak beschouwden en die kortaf zeide, dat Julie Durant een edel meisje was en dat God haar zou zegenen. Maar die lofuitingen kwamen haar niet ter ooren, en zij ging voort zichzelf te beschouwen voor iemand, die in den strijd des levens had gewankeld — zoo niet geheel bezweken — omdat zij niet altijd trouw geweest was aan die inwendige stem, die zich ten slotte had doen hooren en die de overhand had gekregen.

Op een warmen zomeravond onderrichtte zij Fanchette, die nu een aardig meisje van dertien jaren was, in de kunst van breien. Beiden waren verdiept in den geheimzinnigen arbeid van den hiel eener kous te keeren, toen door de open deur eene stem riep: »Met uw verlof, dames, mag ik u iets van mijne koopwaar laten zien? Ik heb vandaag ver gereisd.»

Julie sprong verschrikt op, zij verbleekte en legde hare hand onwillekeurig op haar hart. »Hoe dwaas ben ik!» mompelde zij half tot zichzelf, half tot Fanchette. Haastig opziende, zag zij in de deurpost, met zijn rug naar het helder avondlicht gekeerd, een marskramer staan, gereed om den inhoud van het kastje uit te pakken, dat hij reeds van zijn schouders gezet had.

»Ik dank u, wij hebben hier niets noodig, monsieur,» zeide zij, zich volkomen bewust, dat zij geen geld had om te koopen, maar meteen door de stem des vreemdelings ontrust, zonder dat zij er zich rekenschap van kon geven waarom.

»Och, laat hem binnenkomen,» zeide Fanchette. »Ik zou zoo graag zien, wat hij bij zich heeft. Bovendien, wat moet die man moede zijn!»

»Hij kon even goed in een ander huis van deze straat rusten, denk ik,» antwoordde Julie glimlachende, ofschoon haar aangezicht nog van verlegenheid en onrust getuigde.

Maar de marskramer besliste zelf de vraag. Hij stapte stont naar binnen en zich wendende tot Fanchette, zeide hij: »Ik heb mooie linten en fraai band, die de jongejuffrouw graag zal zien.

Mag ik ze eens toonen?» En zich al dien tijd met den rug naar Julie gekeerd houdende, liet hij het meisje het een en ander van zijn voorraad zien.

»Is dit alles niet erg mooi, niet erg lief?» vroeg Fanchette een oogenblik later, terwijl zij hare vriendin een pakje licht blauw lint liet bezichtigen. Maar een blik op Julies bleek gelaat deed haar vol ontsteltenis roepen: »Och, wat is er gebeurd! Wat scheelt er aan? Zij is flauw gevallen. Water — water! Waar is moeder Durant?»

»Sst! Sst!» zeide Julie, die weêr kracht genoeg had om haar arm te grijpen en haar tegen te houden, toen zij wilde wegsnellen om hulp te halen.

»'t Is weer alles in orde met me, lieve. — Jean Fabre, dacht ge u zoo te kunnen vermoemen, dat ge u voor mij verbergen kondet? Zijt gij ontvlucht?»

»Dat juist niet. Ik ben met verlof. Maar ik ben nog niet in vrijheid. 't Ware beter, dat mijn aanwezigheid alhier een geheim bleve.»

»Wij kunnen Fanchette vertrouwen,» zeide Julie, bij wie de kleur op wangen en lippen terugkwam.

»O Julie, ik ben zou blij!» riep Fanchette, met een zucht, die van innige vreugde getuigde. »Maar gij zult mij er later van vertellen,» voegde zij er het volgende oogenblik bij, en meteen liep zij weg.

De twee gelieven gaven niet toe aan hun gevoel. Zij behoorden beiden tot belijders, die niet veel spraken en zichzelf bedwongen, die gewoon waren den steen der plicht over den mond van de diepe bron des gevoels te werpen en op die wijze de wateren rein en frisch hielden. Hun gesprek liep, tenminste in 't eerst, meer over feiten dan over gevoelens, ofschoon aan 't verhalen dier feiten merkbaar was, dat daaronder diep gevoel verborgen was.

»Het is alles uw bedrijf,» zeide Jean Fabre, nadat hij eenige oogenblikken zich de groote stille vreugde vergund had de hand van Julie aan te raken en haar aan te zien.

»Hoe *mijn* bedrijf? Ik versta het niet.»

»Gij zijt mijzelve; mijn hart klopt in 't uwe.

't Was dus natuurlijk, dat toen gij mij losliet, ik mijzelf ook losliet. Ik werd zoo onderworpen — neen, het was geen onderwerping, want dat zou goed geweest zijn, maar dit was slecht; ik was door het leven, dat ik leidde, zoo gelijkvloers met mijne gedachten geworden, dat ik aan de mogelijkheid van verlossing niet meer begon te denken, dan het vrachtpaard eraan denkt om zijn last af te werpen en zich naar zijn geboorteplaats in het bosch van Camargues te spoeden. Maar toen ik hoorde, dat gij te midden van alles mij getrouw gebleven waart, doorstroomde mij een nieuw getij van hoop en kracht. Ik liep niet langer gebogen, ik stond rechtop, zag naar den hemel en gevoelde mij niet langer 's Konings slaaf, maar Gods vrijgemaakte. Waren mijn leven en mijne vrijheid zooveel waard aan u, zij waren ook iets waard aan mij; het was dus recht en gepast, dat ik de worsteling nog eens zou doorstaan om het leven te behouden en de vrijheid te herwinnen. Kort daarop zond God ons de heer Johannot."

"Dien goeden heer uit Frankfort, die onze arme gevangenen bezoekt en hun moed inspreekt? God zegene hem!"

"Indien ooit aan iemand Gods zegen is toegewenscht door hen, die den dood tegemoet zien, dan is het die mijnheer Johannot. Hij kwam, wat hij vroeger meermalen gedaan had, naar het lijden zijner broederen zien, gelijk Mozes, en zoo mogelijk pogingen aanwenden om hun lot te verzachten. God gaf mij in het hart om hem mijne geheele geschiedenis te vertellen, en hem te vragen, of hij iets voor mij doen kon. Tot mijne verwondering — want waarom zou ik meerdere gunst vinden dan mijne broederen, die voor dezelfde zaak leden — scheen hij te denken, dat er hoop voor mij was. Ik trachtte de zaak uit mijne gedachten te zetten en voert te gaan gelijk vroeger, — maar ik was niet meer dezelfde, want de opzichter zeide meer dan eens tot mij, dat ik mijn hoofd er niet bij had; tot ik verleden week een brief ontving van niemand anders dan van den hertog van Choiseul."

"Wie is dat? Ik dacht, dat wij met mijnheer de Saint Florentin te doen hadden."

"En die ons naar de gevangenis en onze leeraars naar 't schavot zendt. 't Is ongelukkig, maar waar; hij is des Konings minister, die de zaken der Protestanten bestuurt, en een bitter vervolger is. God vergeve het hem! Maar mijnheer de Choiseul is de Minister van marine; het tuighuis van Choiseul behoort dus tot zijn departement. Hij heeft een goed hart, en ik hoop, dat tendage wanneer de dierbare Heere hen loont, die aan een Zijner kleinen een beker koud water gegeven hebben, Hij den hertog van Choiseul niet zal vergeten. Hij heeft voor mij al het mogelijke gedaan. Zie eens, wat hij mij gezonden heeft." En hij haalde uit zijne borst een kort officieel schrijven voor den dag, waarbij, tot nader aankondiging, aan den veroordeelde Jean Fabre verlof gegeven werd om van het tooneel zijner werkzaamheid afwezig te zijn.

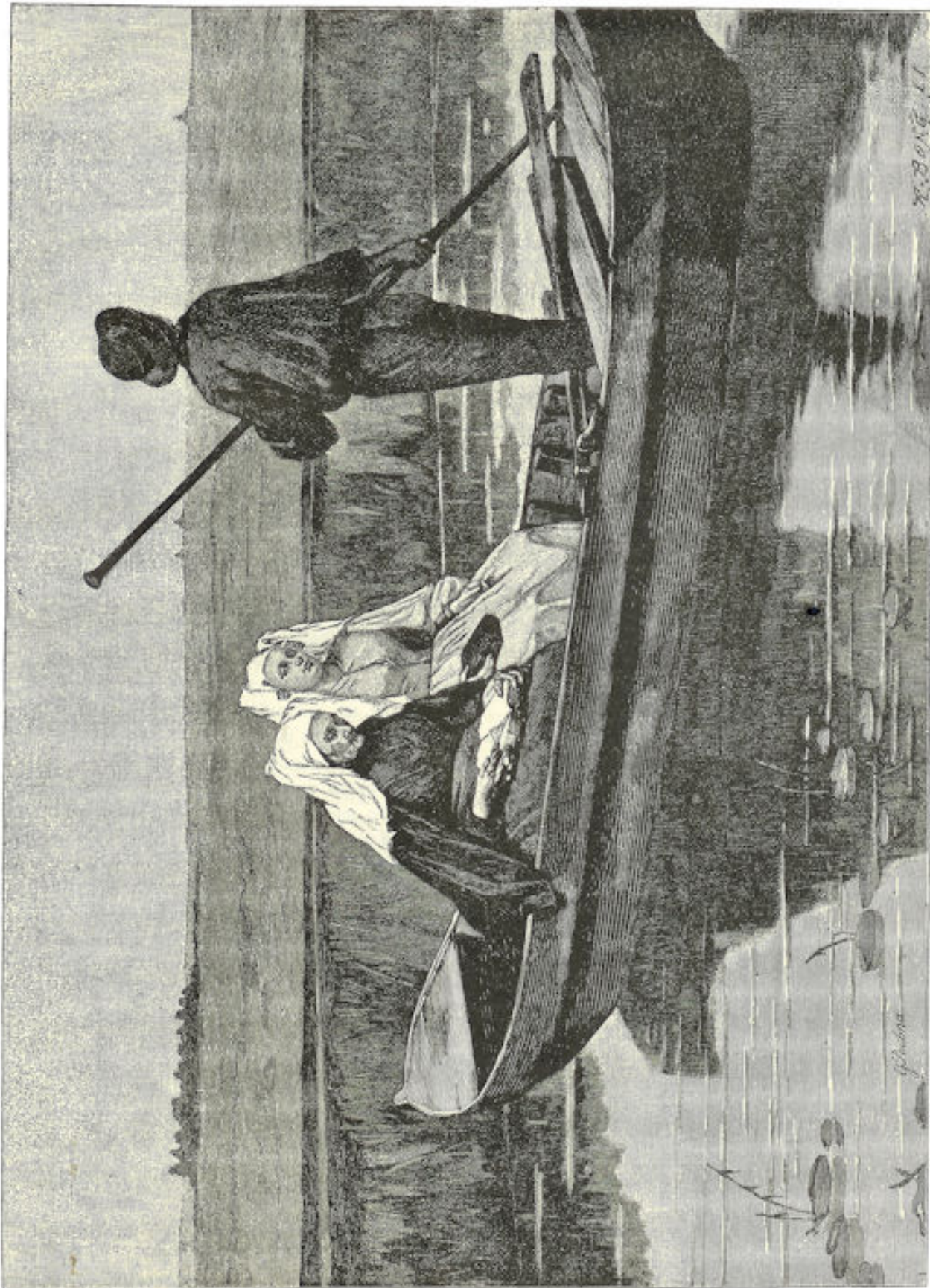
Julie hield het geschrift een oogenblik in hare hand en gaf het toen met een vurig: "Goddank!" aan Jean terug.

"Ja, laat ons God danken voor hetgeen Hij gegeven heeft," zeide hij, "en laat ons vertrouwen dat Hij ons nog meer zal geven, indien wij geduldig op Hem wachten. Gij weet, lieve, dat dit nog geene vrijheid is?"

"Maar is het noodig voor u, vermomd rond te trekken, alsof gij ontvlucht waart?"

"Ja, 't is bijna noodig, zoo niet geheel. Want mijnheer de Saint Florentin is zeer kwaad, dat mij deze gunst is bewezen, en zou mij gaarne in zijne macht terughebben. De minste onvoorzichtigheid zou mijn ongeluk zijn. Vernam men, dat ik eene hoe geringe daad ook gedaan had, die betrekking had op den godsdienst, zoo zoude men daaruit een voorwendsel nemen om het verlof aan mij in te trekken. En ware ik weér eenmaal binnen de gevangenispoort, dan zou het slecht met mij afloopen. Men zou mij dan o. a. aan mijnheer de Choiseul voorstellen als ondankbaar en weérbarstig, zoodat ik nooit meer op zijne tusschenkomst ten mijnen behoeve zou mogen hopen. Ge ziet dus, geliefde, dat de wolk wel verlicht is, maar niet verdwenen."

"Nog niet!" zeide de moedige en vertrouwende

Julie; »alles zal in orde komen, indien wij maar geduld hebben.»

»Ja, geliefde, ik geloof en ben overtuigd, dat Hij, die ons zooveel gegeven heeft, Zijn werk zal voleindigen en ons den wensch onzer harten geheel zal geven.»

»Maar wat zult gij nu doen?»

»Ik denk naar Gauges te gaan, waar een vriend van mij goede verdiensten heeft als kousenmaker. Hij zal wel werk voor mij vinden. Het gindsche pak, dat ik gedeeltelijk om onbekend te blijven en gedeeltelijk om mijne onkosten op reis te betalen gedragen heb, kan ik gemakkelijk kwijt raken. En ofschoon het voor u en mij het gewenschte geluk nog niet, of nog niet geheel verkregen is, zoo kunnen wij toch van nu af den strijd des levens samen strijden. Ik vertrouw, geliefde, dat deze mijne armen sterk genoeg zijn om u en de uwen voor gebrek te vrijwaren.» Het licht, dat in Jean Fabre's oogen scheen, terwijl hij dit zeide, gaf een aangename indruk.

Zijne woorden herinnerden Julie, dat hare ouders het heugelijke nieuws nog niet wisten. »Me dunkt,» zeide zij, »ik ben even zelfzuchtig als de melaatschen van Samaria. Want dit is een dag van blijde boodschap en ik zwijg. Kom mede naar vader; hij kan niet loopen en ligt te bed, maar hij zal met zijn geheele hart u weêr verwelkomen. Ook mijne arme moeder zal blij zijn.»

Jean rees van zijn stoel op, maar stond een oogenblik stil, terwijl zijn gelaat betrok. »Ach,» zuchtte hij, »de eenige, die na u zich het meest zou verheugen, dat hij dezen dag mocht beleven, is niet meer: mijn dierbare oude vader! Maar, Gode zij dank, tot het einde der tachtig jaren, die God hem deed beleven, heeft het hem aan niets ontbroken, en hij heeft zijn eerwaardig hoofd in een stil graf te midden der zijnen mogen nederleggen. Ik zal zijn aangezicht wederzien in die hemelsche woningen, waaraan het nog liefelijker is te denken dan aan het tehuis, dat, naar ik hoop, God ons eenmaal samen schenken zal, Julie.»

VI.

HET BOEKJE.

Vier jaren — een lange tijd bij 't doorleven en een korte bij het terugzien — waren lang genoeg om groote veranderingen te bewerken in den kleinen kring van hen, wier geluk zich vastknoopte aan dat van Jean Fabre. Hij was nu niet langer een »slaaf». De edele hertog van Choiseul had de moeite genomen om zijne geschiedenis in iedere bijzonderheid na te gaan en den Koning voor te leggen, — en deze stelde hem in vrijheid. Van die vrijheid maakte hij in de eerste plaats gebruik Julie Durant te huwen. De plechtigheid had zoo goed als in 't openbaar plaats onder leiding van den geachten leeraar Paul Rabaut. Daarna vatte hij zijn vroeger bedrijf van zijde-koopman weêr op, en opende hij in gemeenschap met een vriend, die het noodige geld voorschoot, in zijne geboortestad Nîmes een winkel.

Het was vroeg winter, maar de kamer, waarin Julie zat, was netjes gemeubileerd en gezellig. De kachel verspreidde eene aangename warmte en het licht eener goed onderhouden lamp bescheen een met een sneeuw wit laken gedekten avonddissch, waaraan plaats was voor drie personen. Een aardig en net zeventienjarig meisje zat bij Julie een jurkje te zoomen, waarschijnlijk bestemd voor haar petekind, dat in een wieg bij de kachel rustig lag te slapen.

»Komt Fabre van avond niet laat te huis?» vroeg Fanchette van haar werk opziende.

»Ik vrees, dat hij iets langer dan gewoonlijk in den winkel is opgehouden,» antwoordde Julie. »Vandaag kwamen niet minder dan drie groote bestellingen van buiten in, en hij staat er altijd erg op, ze dadelijk uit te voeren. Het spijt mij te meer, omdat gij bij ons zijt.»

»O, maak u niet bezorgd, lieve; ik ben recht blij, dat ik zoo lang en rustig bij u heb mogen zijn. En daarbij, u weet, dat vader vanavond bij een ander eet. Wanneer hij thuis is, verlaat ik hem niet gaarne,» zeide de jonge huishoudster op een toon, die te kennen gaf, dat zij tegenwoordig wat beteekende.

»Gij hebt gelijk. Het is aangenaam u en hem bij elkander te zien. Hij is zeer met u ingenomen, ja trotsch op u.»

»Nu, wij zijn ook zeer gelukkig,» antwoordde het meisje meer ernstig. »Ik ben dan ook veel aan u verschuldigd, lieve Julie, want uw wijze en liefdevolle raadgevingen en uwe hulpvaardigheid hebben mij over menige moeilijkheid heen geholpen. Maar 't is mij, of ik Fabre's voetstap op den trap hoor. Ik ben nieuwsgierig, of de kleine baas wakker zal worden, om zijn vader te begroeten?»

»Och,» zeide Julie lachende, »als hij dat doet en gij en hij samen bij Jean aanhoudt om met hem te spelen, dan zullen wij den geheelen avond geen verstandig gesprek kunnen voeren.»

»Neen, neen, Julie, ik denk vanavond een voorbeeld van bedaardheid te zijn, want ik heb Fabre over twintig zaken te vragen. De preek van mijnheer Rabaut verleden Zondag heeft mij erg in de war gebracht.»

»Ik ben er niet zeker van, dat Jean u al die zaken zal uitleggen, — maar daar is hij, nu kan hij voor zichzelf spreken,» zeide Julie toen de lange, goedaardige en netgekleede handelaar de kamer binnentrad.

Rustige maanden en jaren, doorgebracht in de nauwgezette vervulling van alledaagsche plichten, maar te midden der omgeving van 't gewone leven, hadden de trekken verzacht, die fel lichaams- en zielelijden op den uitwendigen mensch bij hem hadden aangebracht. Hij zag er veel ouder uit dan hij werkelijk was en zijn haar vertoonde de peper- en zoutkleur: toch kon men moeielijk gelooven, dat de thans zoo voorspoedige en blijmoedige man eenmaal zoo goed als martelaar voor zijne belijdenis geweest was. Maar wie één dag in zijn gezelschap doorbracht, zou bemerkt hebben, dat hetzelfde gevoel van plicht, dezelfde levende vreeze Gods, die hem gedurende die verschrikkelijke jaren in de gevangenis deed staande blijven, ook thans hem in alles tot wet en regel was.

Hij groette de vriendin zijner vrouw met een hoffelijk: »Bonsoir, mademoiselle,» en daarop wendde ieder zich tot den zuigeling, die nu wakker

was en luide te kennen gaf, dat hij recht had, dat zijn vader zich met hem bemoeide. Fabre had hem spoedig in zijne armen, en toen begon, naar Julie's voorzegging, een allerlevendigst spel, waaraan Fanchette met de grootste blijdschap meedeed. Julie maakte intusschen toebereidselen voor 't avondeten, en zeide: »Ik weet niet, wie den jongen het liefst in de handen heeft, zijn vader of zijne grootmoeder. En al kan de goede grootvader hem niet in de armen houden, hij is toch even erg met hem ingenomen als iemand.»

Thans kwam zij naast haren man staan met het bericht: »Hier is een pakje voor u, dat vandaag met de post kwam. Maak het snel open, want ik heb al op de zegels getuurd, en die zijn duidelĳk van een groot heer. Ik ben dus erg verlangend te zien wat er in zit.»

»Ik zal er in kijken, zoodra die kleine man zijne handjes uit mijn haar belĳeft te nemen. Daar, kleine schelm, ga naar je petemoeder.»

Na eenig niet ongevallig uitstel gaf hij het kind aan Fanchette, nam het pakje van zijne vrouw en onderzocht het. »Het is van den hertog van Choiseul,» riep hij in groote verwondering uit.

»Wat in de wereld kan hij u toch zenden?» vroeg Julie. »Misschien eene groote bestelling.»

»Neen!» riep Fanchette in de handen klappende. »Ik weet het: eene aanstelling. De heer Fabre, zijdehandelaar van Z. M. den Koning — zou dat niet grootsch klinken? Open het — open het toch gauw, en zie het eens in.»

»Aanstellingen aan het Hof vallen ons Protestanten niet toe,» zeide Fabre, toen hij de zegels verbrak. »Maar dat hindert niet. Wij zouden waarlijk ondankbaar zijn en kleingeestig ook, indien wij daarover zouden morren, terwijl wij vrijheid hebben om bijna in 't openbaar God op onze wijze te dienen, en thans zelden aan vervolgingen hebben te denken, behalve als geschiedenissen uit het verleden. Ja, werkelijk, een brief met de eigen hand des Hertogs geschreven. Hoe vriendelijk en lief van hem.»

»Wij kennen u allen voor een gunsteling van hem,» zeide Fanchette. »Is 't niet waar, Julie, dat de hertogin van Grammont, de zuster van

den Hertog buitengewoon ingenomen was met de geschiedenis van Fabre, dat zij —"

"Zoudt gij 't briefje van den Hertog niet gaarne hooren, mademoiselle?" viel Fabre niet zonder bedoeling haar in de rede. »Hij zegt: ik zend u een dramatisch dichtstuk, dat, naar ik denk, uwe belangstelling zeer zal gaande maken.»

»Een dramatisch dichtstuk! Dat wil zeggen een dichtstuk, zooals in de schouwburgen gespeeld wordt. De Hertog moet niet wel bij 't hoofd zijn. Ieder weet, dat wij, Protestanten, geen schouwburgen of dergelijke plaatsen bezoeken," riep Julie, een weinig teleurgesteld en niet weinig gefopt.

»Het is toch werkelijk zulk een dichtstuk," hernam Fabre, »dat en niets anders. Behalve dit korte briefje. Ziet zelve maar," en meteen toonde hij aan zijne vrouw en aan hare vriendin een klein ingebonden boekje: »*De deugdzame Misdadiger, treurspel in vijf acten. Door M. Teneuillot de Falbaire.*" Het is naar het schijnt voor allerlei groote personaadjes en met verbazende toejuiching gespeeld. Alsof dit beteekenis had voor mij! Ik kan niet denken wat mijnheer de Hertog er mee voor heeft.»

»O, ik begin het te zien!" zeide Fanchette blijde, toen eene nieuwe gedachte haar trof. »Het is alles eene vergissing. Het pakje is verkeerd geadresseerd en terwijl een ernstig Hugenooot zich het hoofd in de war brengt over een tooneelstuk, dat nooit voor hem bestemd was, zit hier of daar een fijn ontwikkeld letterkundig heer met verontwaardiging te turen op een bestelling van Lyonsche zijde of goud fluweel.»

»Neen, dit pakje is voor mij bestemd. Briefje en pakje dragen beide mijn naam.»

»Dan zullen Fanchette en ik u voor eenige minuten aan het genot van uw treurspel overlaten," zeide Julie, »terwijl wij monsieur Jeannot even naar zijn nachtverblijf bezorgen. Kom, Fanchette!"

»Blijf niet lang weg," zei Fabre, die reeds een kijkje begon te nemen in de geopende bladen van het boekje, dat op zulk eene zonderlinge wijze hem toegezonden was.

De vrouwtjes bleven langer weg dan zij gedacht hadden, gelijk gewoonlijk geschiedt met vrouwen, wanneer zij zich ten dienste stellen van den willekeurigste aller despoten, die, overigens, toch het gewilligst gehoorzaamd worden — een zuigeling. Terugkomende werden zij gevolgd door een nette dienstmaagd, die een schotel droeg. Fabre zat nog te lezen en men kon zien, dat hij in zijn onderwerp geheel verdiept was. Bij haar binnentreden bewoog hij zich niet en keek hij niet op; Julie zag, toen zij dicht bij hem kwam, een blos op zijn gelaat en een glimlach op zijne lippen, die echter spoedig overging in eene uitdrukking van iets, dat op walging geleek.

»Jean," zeide zij eindelijk, »de omelette wordt koud.»

»Zeidet gij iets?" vroeg hij opschrikkende.

»Gij schijnt in dat boek toch inderdaad verwonderlijk veel belang te stellen.»

»Integendeel, het bevat den grootsten onzin, dien ik ooit in mijn leven las," zeide hij het boek op de tafel werpende met een gebaar van verachting, maar een oogenblik later zijn bedaardheid hernemende, brak hij in een hartelijken lach uit.

Fanchette nam het boekje uit nieuwsgierigheid ter hand. »Waar handelt het toch over?" vroeg zij.

Fabre maakte onwillekeurig eene beweging, alsof hij het haar ontnemen wilde; maar hij bedwong zich, want waarom zou zij niet lezen, wat de geheele wereld gelezen had of had zien spelen? »Het is mij, of ik voor een Kerstfeestvermomming gebruikt ware," zeide hij. »Het schijnt mij toe alsof ik de eer heb om den »deugdzamen misdadiger" van mijnheer de Falbaire te vertoonen. Alle soorten van mooie gevoelens, waarvan ik nooit gedroomd heb, worden mij in den mond gelegd; en om de dwaasheid te kronen, ben ik verliefd op een groote dame, die tot den adelstand behoort. Ik beken, dat ik een afkeer heb van al die vermomming, waarin ik als held van een treurspel moet ondergaan.»

»O, maar het is heerlijk te denken, dat nu de geheele wereld weet wat gij gedaan hebt, en dit toejuicht! Ik ben zoo blij!" riep Fanchette, die

met deze woorden de gedachte nitte, die nog wel-sprekender uitgedrukt werd door Julies blinkende oogen en door hare wangen, die van de grootste blijdschap bloosden.

»Ik ben niet blij,» zeide Fabre kortaf en droevig. »Ik had liever, dat daarover niet gesproken werd. Ik onderstel echter, dat ik aan mijnheer den Hertog schrijven moet om hem te danken voor zijne nederbuigende goedheid, dat hij dat boekje mij wilde toezenden. *) Maar tot dusver vleide ik mijzelf, dat hij mij voor een verstandig man hield.»

Er was een kort stilzwijgen, waarna Julie hare hand op zijnen arm legde en zachtkens zeide: »Ik geloof niet, lieve, dat gij de wezenlijke beteekenis van dit alles inziet.

»Ik zie, dat iemand een dwaas boek geschreven heeft, door de gebeurtenissen uit mijn overigens onbekend leven voor het publiek te brengen. Het is toch niet aardig om een eenvoudig, eerlijk man, die slechts deed wat volkomen natuurlijk was, als harlekijn te doen spelen.»

»Geloof mij, lieve man, in deze zaak steekt meer. Hier worden niet de gebeurtenissen van iemands onbekende leven aan het licht gebracht, maar de strijd, het lijden, de heldenmoed van het groote leger der geloovigen hier in Frankrijk. En gij zegt, dat zij worden besproken, voorgelezen, en met toejuiching worden voorgesteld voor prins en edelen, voor groote heeren en mooie dames, aan het hof en in de stad. Jean, lieve Jean, ziet gij niet, wat het einde van dit alles is?» vroeg Julie, die hem met een oog vol hoop en vreugde aankeek.

»Ik denk inderdaad,» antwoordde hij nadenkend, »dat de tijd van Zions verlossing eindelijk zoo goed als gekomen is. God is misschien op weg om het juk van den last en de roede van den verdrukker te verbreken, en om aan Zijne »Kerk onder het kruis» vrede en vrijheid te geven.»

»En als het verhaal van hetgeen gij gedaan

*) De Hertog de Choiseul zond werkelijk het treurspel, dat op Jean Fabre's eigen geschiedenis gegrond was, aan deze, gelijk hierboven beschreven is.

en geleden hebt, bevorderlijk is om dat te weeg te brengen, naar ik vermoed — zult gij u dan niet verheugen, al acht gij het ook niet goed, dat het verteld is?»

»Als het voor de zaak heilzaam kan zijn, moet ik, dunkt mij, er wel blijde over zijn?»

»Voor de zaak zelve waart gij bereid alles te verliezen, en 's werelds schande en spot te trotseeren, zijt gij dan nu niet gewillig om den ijdel roem en de dwaze toejuiching te trotseeren?»

»Het was niet voor eene zaak,» zeide Fabre met diep gevoel, »maar voor mijn dierbaren vader, en — nog meer — voor mijn Heer.»

»Zeer waar, lieve man! Voor Hem wildet gij het gewaad des misdadigers en het teeken der slavernij dragen, — kunt gij dan niet — ook voor Hem — even geduldig den ijdel opschik van een treurspelheld dragen?»

Julie Fabre sprak de waarheid — maar niet al de waarheid — toen zij zeide, dat de eenvoudige geschiedenis van haar man, op deze zonderlinge wijs aan de wereld bekend gemaakt, den dag der verlossing van de Kerk kon helpen verhaasten. Wanneer, gelijk gewoonlijk geschiedt, verschillende oorzaken samenwerken om den eindlijken val van een slecht stelsel, dat ten ondergang gedoemd is, te bewerken, is het moeilijk aan ieder hare eigene plaats aan te wijzen. Maar dit is zeker, dat het drama van Teneuillot de Falbaire — hoe arm ook aan letterkundige verdienste — kracht en leven ontleende aan de ware geschiedenis, die het vertelde, en aan de edele zaak die het bepleitte, en aldus eene levende kracht werd in het Frankrijk van zijn tijd en zijn geslacht. Het bracht die zaak en die geschiedenis voor de oogen van een grillig publiek en een bedorven hof, waar, in spijt van zonde en dwaasheid, mannen en vrouwen nog in staat waren de deugd in anderen te bewonderen. In Frankrijk werd voortaan de dwaasheid niet meer begaan om menschen als Jean Fabre tot eene onteerende slavernij te veroordeelen, omdat zij, gelijk Voltaire het uitdrukte, in slecht Fransch inplaats van in 't Latijn verkozen te bidden. Op deze wijze heeft Jean Fabre, toen hij, door zichzelf op te offeren,

zijns vaders bevrijding verkreeg, ook de verlossing bewerkt van menig ander, die om het geloof veroordeeld was. Eene edele daad is zelden, zoo ooit, beperkt tot haar onmiddellijk doel; zij werkt door en voort als eene levende en levengevende kracht,

en het einde ervan weet niemand, behalve Hij van wien de eerste aandrang en ingeving kwam.

E. J. VEENENDAAL.

(Naar 't Engelsch).

DE WRAAK VAN DEN EDELMAN.

Een verhaal uit den tijd der Schieringers en Vetkoopers.

DEN eersten November van het jaar onzes Heeren, veertienhonderd-zes-en-vijftig zat in zijn stins te Engelum in Friesland een edelman in diep gepeins verzonken. Allerlei gedachten vlogen hem door het hoofd, welke meest betrekking hadden op de voortdurende twisten en partijschappen, die de bewoners van zijn gewest verdeelden. Reeds bijna tweehonderd jaren toch woonden de onlusten der Schieringers en Vetkoopers, en verdeelden de bewoners van dit bloeiende gewest in twee kampen die elkander op leven en dood bevochten; die gedurig tegenover elkander in het harnas stonden, en waarin de een den ander zocht te benadeelen en ten gronde te richten. Edelen en onderhorigen, boeren en burgers, geestelijken en leeken, allen namen er deel aan, en rekenden zich of tot de eene of tot de andere partij. Onze edelman behoorde tot de partij der Vetkoopers, en was door de Schieringers zeer gevreesd, omdat hij in het veld hunne heftigste tegenpartij was, en toch was er onder zijne partijgenooten zeker niemand, die meer dan hij die heillooze twisten betreurde. Ten minste op het oogenblik, waarop ons verhaal begint, scheen hij meer dan ooit den ongelukkigen toestand van zijn vaderland te beseffen.

Althans we hooren hem tot zijne vrouw zeggen: »Het verdrag, dat we den vijftienden Augustus

gesloten hebben, is heden ten einde; het zal zeker wel niet lang duren of de binnenlandsche onlusten zullen weder op nieuw beginnen.»

»Maar,» hernam zijne echtgenoot, »moeten die twisten dan eeuwig duren? Is er geen mogelijkheid op om een duurzamen zoen tot stand te brengen?»

»Het schijnt wel van niet; want de minste aanleiding is genoeg, om het geheele gewest weder in vuur en vlam te zetten. Zoodra de een den ander maar zuur aanziet; zoodra de een maar eene kleine oneenigheid krijgt met den ander; zoodra het eene familielid zich maar benadeelt acht door het ander; of zoodra de een of ander zich maar in zijn rechten, 't zij wezenlijk of voorgewend, gekrenkt gevoelt, heeft men de poppen weer aan 't dansen. Zoo kan men om elk nietig voorwendsel geroepen worden ten strijde. 't Is wel treurig.»

»Maar niemand kan u toch dwingen om in die geschillen deel te nemen,» hernam zijne vrouw.

»Och,» was het antwoord, »men moet wel of men wil of niet; want valt men zelf niet aan, dan wordt men aangevallen; onzijdigheid is onmogelijk, en ofschoon ik door de Schieringers nog zoo gevreesd ben, zoodra het tot eene uitbarsting komt, moet ik wel de wapenen opnemen, of ik ben geen oogenblik zeker, dat men mijne stins niet zal overvallen, en in de asch leggen.»

»Zou men het bestand van den vijftienden Augustus niet kunnen verlengen?» vraagde zijne echtgenoot.